

Tvorba textu

MODUL 3/b

Stylistika odborného psaní

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

Katedra informačních studií a knihovnictví FF MU

Stylistická soudržnost textu

Text není nepropojeným sledem jednotlivých vět (výpovědí) jdoucích za sebou. Text je celek složený z výpovědí větných i nevětných, které na sebe navazují.

a) Konektory

- zajišťují návaznost na předcházející a následující kontext
- naznačují časovou posloupnost
- odkazují na situaci mimo text
- **Jako konektory slouží v textu: zájmena, místní a časová příslovce, částice, spojky**
- **Příklady:** *Ted'* pracuji ve Voticích, *sem* jsem nastoupil vloni, *dříve* jsem byl zaměstnán ve Vlašimi. *Tam* jsem přišel z Louňovic.

Konektory a orientátory

Lexikální konektory

- **Opakování** pojmenování z (některé) předchozí věty v některé z vět následujících
 - Již dvacet let dodáváme na český trh *plastová okna*. *Tato plastová okna* se vyznačují velikou spolehlivostí a dokonalou funkčností.
- **Užití synonyma** tohoto pojmenování. Synonyma jsou slova různého znění, ale zhruba stejného významu.
 - V garáži stálo Petrovo *nové auto*. *Vůz* to byl jedna báseň.
- **Užití odkazovacích a ztotožňovacích výrazů** (především osobní a ukazovací zájmena, popř. číslovky)
 - Dnes očekáváme nástup *zkušeného pracovníka*. *On* by měl posílit náš obchod.
- Místo opakování výrazu nebo jeho synonyma **užijeme někdy i nadřazených, popř. podřazených výrazů** (hyponyma/hyperonyma)
 - Po dlouhém váhání jsme si pořídili *domácí zvíře*. *Pes* se stal brzy miláčkem celé rodiny.

Konektory a orientátory

Gramatické konektory (gramatické prostředky návaznosti textu)

- spojky (a, i, ani, ale, avšak...),
- **koncovky slovesného přísudku při elipse podmětu** (přísudek se pak shoduje s podmětem z předcházející věty)

b) Orientátory

- odkazují do textu (*níže uvedený, jinde, potom*)
- odkazují mimo text (*ted' pracuju tady, ale dříve jsem pracoval v Praze*)
- nahrazují část textu (*Vidím Evu. Ona neví, že ji vidím.*)
- **Nejčastěji používané orientátory - prostorové, místní:**
zde, jinde, tady, sem, tam, výše uvedené, níže uvedené

Konektory a orientátory

Orientátory

- odkazují do textu (*níže uvedený, jinde, potom*)
- odkazují mimo text (*ted' pracuju tady, ale dříve jsem pracoval v Praze*)
- nahrazují část textu (*Vidím Evu. Ona neví, že ji vidím.*)
- **Nejčastěji používané orientátory - prostorové, místní:**
zde, jinde, tady, sem, tam, výše uvedené, níže uvedené

Navazovací prostředky v textu

Dlouho vzpomínal, kam knihu odložil. **Konečně** ji našel v ložnici.
Pomáhali všichni. **Především** Pavel přinesl nejvíce dříví.
Považovali ho za nejlepšího cyklistu. Byl dobrý **zejména** na nejdelsší tratě.
Zůstal sedět osamocen. **Ale** netrvalo dlouho a do místnosti se nahrnulo asi dvacet dětí.
Připravil dost materiálů pro všechny. Některé z nich byly **navíc** uloženy v cloudu.
Rychle se napřímil. **Zároveň** si ale uvědomil, že bylo příliš pozdě.
Tento známý zpěvák se bude ženit, **lépe** řečeno už chystá svatbu.
Přichystala si sukni, šaty, halenky i topy. V kufru se **zkrátka** ocitlo všechno oblečení, které by se jí hodilo.

Cvičení: Doplňte navazovací prostředky ve větách po sobě následujících.

Sloni smutní po svých mrtvých. Bylo prokázáno, že navštěvují pozůstatky svých příbuzných.

Vědci objevili gen "strachu". by mohli pomoci lidem trpícím fobiemi.

Psychologové už delší dobu varují, že nové technologie mohou vést k patologickým závislostem. nám pak nezbude než nastoupit na odvykací terapii.

Studenti navrhli pračku, která dovede vyprat bez vody a bez prášku. k praní budeme jednou potřebovat jen stlačený vzduch, negativní ionty a deodoranty.

Na uklízeč roboty si už japonské domácnosti zvykly. k vidění je i robot, který dokáže promítat film.

Nemohli jsme zde pro nedostatek místa a času uvést všechny návrhy. diváci byli nadšeni.

Informační vzdělávání pro záchranáře a porodní asistentky:

Studijní materiál

Stylistika odborného psaní – kde chybujeme

- Vztahy uvnitř větného celku
- Lexikum

Základní pravidla

- **1. Pište přiměřeně dlouhé věty**
 - Jak docílíte optima? Když si text v průběhu tvorby odborné práce čtete nahlas! 😊
- **2. Neopakujte stejné informace v jednom odstavci**
 - *Tertullianus zastával v názorech opačné mínění než Klement. [...] Názorově se rozcházel se svým současníkem Klementem Alexandrijským.*

1 Vztahy uvnitř větného celku

- **Chybějící základní větné členy**

- *Papír by měl být vybrán již v počátečních fázích tvorby dokumentu a specifika vybraného papíru (...!) **brána v úvahu** po celou dobu tvorby.*
- ...6.1.2 InDesign (část bakalářské práce)
Komerční software (...!) z dílny firmy Adobe. Umožňuje tvorbu vizuálně přitažlivých dokumentů s pokročilými možnostmi tvorby plakátů apod.
- *Open Office je textovým procesorem, který má podobné funkce jako předchozí jmenovaný, **a proto (...!) jen krátce.***

1 Vztahy uvnitř větného celku

Vybočení z větné stavby

- **Člověk**, když není opatrný, **hned se mu** něco ztratí.
- K udělení zápočtu je nutné splnění **šesti úkolů**, z toho **tři teoretické a tři praktické...**
- **Vlivem** počestění řady dvojjazyčných měst i měst převážně německých **vedlo** také daného významného představitele doby **k** užívání češtiny ve vědeckých spisech.

Hromadění předložek

- **Do před** domem stojícího stromu udeřil blesk.
- Profesor se zadíval **na pod** úkol načmáraný podpis.
- Zelený návštěvník z jiné planety, Viridis Brumbál, přistál se svým placatým létajícím talířem **u před** rokem poraženého stromu.

Nelogický slovosled

- Je třeba pomáhat **postiženému úrazem**.
- Krájejte **tři dny staré** housky.

1 Vztahy uvnitř větného celku

Zanedbání dvojí vazby slovesa (zeugma)

- *Nápoje se budou prodávat **před a po** koncertě.*
- ***Mají rádi a pečují o** svá zvířata.*
- *Žádáme cestující, aby **pro příchod a odchod k vlakům** na třetím nástupišti použili podchod.*
- *Národ **chtěl a volal po** nové vládě.*

Nesprávné pádové vazby

- *Spoustě **lidem** to vůbec nevadilo.*
- *Kvůli nedostatku **bylinkám** jsme nemohli uvařit příslušný lektvar.*
- *Společnost, **jejíž** posláním je...*
- *V práci jsem se zabýval civilizačními riziky – **bída** dobře živených, tzn. faktory **ovlivňující** naše tělo.*

2 Lexikum (slovní zásoba) v odborném textu

Nespisovné, hovorové a expresivní výrazy

- *Autor může **kus** textu umístit za znaménko...*
- *...člověk by se měl s nimi **umět porvat**...*
- ***Hodně** příkladů najdeme...**Hodně** závisí na struktuře...*
- *...a právě z nich **jsem brala** respondenty pro svůj výzkum...*
- *...nás informují o **hroživém** působení těchto nemocí...*
- *Metodologicky vycházím z poznatků konverzační analýzy, o níž je známo, že je **posedlá** detaily...*
- *Už **drtivá** většina rozsudků byla právně napadnutelná.*
- *...rozdíl mezi těmi, kteří si přístup k ICT nemohou dovolit nebo jim není dopřán, a těmi, kteří **se onoho přístupu dobrovolně zříkají**...*
- *...sociální propast **zeje** mezi informačně chudými a bohatými...*
- *...**stráně každé propasti se** těm, kteří stojí na jejím dně, **jeví** jako překážky k dosažení stejné úrovně s okolním světem...*
- *...**ochočit si** technologii...*
- *...nevyvinuli služby **pro starce**...*

2 Lexikum

- **Časté opakování stejných slov nebo stejných kořenů slov (ve větě, v odstavci)**
 - ... *Matematická **sazba** užívá spoustu různých znaků... Při **sazbě** je vhodné **použít** speciální písmo, které obsahuje všechny potřebné znaky v různých optických velikostech. Často není možné **použít** pro **sazbu** vzorců stejné písmo jako pro základní text...*
 - ... *Tvorbou článků, jako je tento, se **podílím na díle** ochrany českého jazyka, zatímco **někteří, kteří** si úrovně svého jazyka nevšímají, to kazí...*
 - ...***dozor**ce provádějící **dozor** / **žít** dobrým **životem** / **nahlédnout** na něco z určitého **pohledu**...*

2 Lexikum

- **Vícekrát řečeno totéž (tzv. pleonasmus)**
- Příčina = neznalost cizích výrazů
 - ...*jedinečný unikát / zasklená vitrína / vystavený exponát / ustálená fráze / nevyžádaný spam / neoptimálnější prognóza (podobně nejpesimističtější a neoptimističtější)*...
- „Tolerovaný“ pleonasmus (protože se zkratkami je snazší zacházení)
 - ...*disk CD (CD = compact disc, kompaktní disk) / LCD displej (LCD = liquid crystal display) / USB sběrnice (USB = universal serial bus, univerzální sériová sběrnice) / organizace OSN (OSN = Organizace spojených národů)*...

2 Lexikum

- **Záměna předložek DÍKY a KVŮLI**
- *díky* = pozitivum významu
 - Mobilní síť se rozrostla a **díky kvůli** tomu jsme letos vybrali na charitativní akci dvakrát více než vloni.
- *kvůli* = negativum významu
 - **Kvůli Díky** zemětřesení přišly tisíce lidí o život.

2 Lexikum

- „**Patvary**“ nebo **neologismy**
- **Úmysl** = předstírat větší odbornost
 - ...**vyabonovat** koncert
 - **odartikulovat** myšlenku
 - **vygenerovat** kandidáta
 - **zesrozumitelnit** text
 - **naizolovat**
 - **respondující** politik...
 - **realizovat** pachatele

Shrnutí – nejčastější stylistické chyby

- **Elipsa** (vypuštění)
 - *Časopis Observer, zabývající se též pašováním drog v západní Evropě, otiskl údaje celních orgánů.*
- **Nejednoznačnost**
 - *Pochvala trenéra národního mužstva*
- **Opakování slov**
- **Pleonasmus**, opakování zájmena **který**
- **Hromadění podstatných jmen slovesných**
 - *V našem usnesení jsme učinili rozhodnutí k zabránění neplnění přijatých úkolů.*

Zdroje

- Čechová, Marie a kolektiv autorů: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV nakladatelství, Praha 1996.
- Kolektiv autorů Ústavu Českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně: *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1995.
- Webináře dr. Pavlíny Mazáčové
 - *Jak mít odborný text pod kontrolou*
<http://1url.cz/etE2R>
 - *Co se děje ve větě jednoduché*
<http://1url.cz/utE23>
 - *Dobrodružství s českým souvětím*
<http://1url.cz/VtE2k>

Kontakt

Autorka studijních materiálů:

- Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.
- pmazacov@phil.muni.cz
- pmazacova@gmail.com
- Profil: <https://www.muni.cz/lide/6795-pavlina-mazacova>

